

DE
INSPIRENDEN
LERAAR

PETER MOL

**PEDAGOGISCH
VAKMANSCHAP
IN 55
VERHALEN**

*Gereedschap voor
Passend Onderwijs*

LANNOO
CAMPUS

PETER MOL

Pedagogisch vakmanschap in 55 verhalen

GEREEDSCHAP VOOR PASSEND ONDERWIJS

Inkijkpagina's

© Uitgeverij Lannoo nv, Tielt, 2016

Illustraties: Marcel Marcel Jurriëns

LANNOO
CAMPUS

Inhoud

Voorwoord van Kees van Overveld 9

Inleiding 11

- 1 Contact 15
 - 1.1 Kastanje 16
 - 1.2 Balletje-balletje 19
 - 1.3 Aanplakverhaaltje 21
 - 1.4 Groep 23
 - 1.5 Verloofde 25
 - 1.6 Karin 27
 - 1.7 Humor 30

- 2 Protocollen en testen 33
 - 2.1 Opeepeetje 34
 - 2.2 Jasmin 37
 - 2.3 Freek 39
 - 2.4 SMART is uit 41
 - 2.5 Mijn opa 43
 - 2.6 Konijn 45
 - 2.7 Siem 47

- 3 Lerarengedrag 49
 - 3.1 Eric 50
 - 3.2 Om te leren 53
 - 3.3 Kip 55
 - 3.4 Juf Anja 57
 - 3.5 Klas 59
 - 3.6 Veranderingsbereid 61

- 4 Passend Onderwijs 63
 - 4.1 Individuele behoeften 64
 - 4.2 Talenten 68
 - 4.3 Inclusie 70
 - 4.4 Schulpstet 72
 - 4.5 Worsten 74
 - 4.6 Onderwijs op maat 76
 - 4.7 Recht op 79
 - 4.8 Maatwerk 83

- 5 Gedragsproblemen 85
 - 5.1 Lijst kijken 86
 - 5.2 Hanging basket 89
 - 5.3 Soep met ballen 91
 - 5.4 Emotie 93
 - 5.5 Diagnose 95

- 6 Die ouders! 97
 - 6.1 Dia's 98
 - 6.2 Een gek idee 101
 - 6.3 Betrokken 103
 - 6.4 Stoeltje 105
 - 6.5 Toon 107
 - 6.6 Belangstelling 109

- 7 Diagnoses versus vakmanschap III
 - 7.1 Rum-cola 112
 - 7.2 Dat vlekje 115
 - 7.3 Schaken 117

- 8 Uitgaan van het kind 119
 - 8.1 2032 120
 - 8.2 Rits 123
 - 8.3 Pesten, losse gedachten 125
 - 8.4 Pestprotocol 127

8.5	Iets met kinderen	129
8.6	Modern	131
8.7	Het kind	134
8.8	Plannen en gevoel	136
9	Onderwijsvernieuwing	139
9.1	Bidden	140
9.2	Foie gras	142
9.3	Digi	145
9.4	Vernieuwen	147
9.5	Vroeger was alles beter	149
	Nawoord	151
	Over de auteur	153

2

Protocollen en testen

TJA, NU IS
ZIJ VIJF...

MAAR HOE ZIET
ZIJ ER OVER
TWEE JAAR UIT.?

EH...
ALS 'N KIND
VAN ZEVEN.?

2.6 Konijn

W e gaan een toets maken. Ik weet wel dat het erg omstre- den is, het toetsen van kleuters, maar binnen ons bestuur is besloten dat we het toch doen. Persoonlijk ben ik tegen. Mijn maag draait ervan om. Kleuters horen te ontdekken en te spelen. Bovendien: wat voegen toetsuitslagen toe aan het onderwijs? Als een kleuter op visuele discriminatie beneden het gemiddelde scoort, laat je die kleuter dan alleen spellen doen die op die discrimi- natie zijn gericht? Kom op zeg, kleuters moeten kiezen. Dan komt het echt allemaal goed. Maar, zoals gezegd, het moet. De tafeltjes staan los van elkaar en op elke tafel ligt een werkblad en een potlood. De hummels komen binnen en kijken wat vreemd op. ‘Rustig gaan zitten jongens en meisjes, dan ga ik vertellen wat we gaan doen.’ ‘Het fluisterspel!’, brult Zamira door het lokaal en een paar andere meisjes beginnen te juichen en te dansen. ‘Nee, nee, nu eerst gaan zitten’, roep ik snel. Achter je eigen tafeltje. Dat tafeltje kennen ze, want hoewel ze nog niet kunnen lezen, hebben we aan het begin van het jaar hun naam op de tafel geplakt en dat beeld herkennen ze. Het wordt wat rommelig in het lokaal want ze rennen door de klas, op zoek naar hun tafeltje, dat ineens er- gens anders staat en niet meer in de bekende groepjes. Wanneer ze eindelijk rustig zitten, kijken ze me verwachtingsvol aan. Bij Ingrid zie ik een pruillipje. Ze vindt het een beetje eng denk ik, ze heeft dat wel vaker bij nieuwe dingen. ‘Jullie hebben allemaal een nieuw potlood’, begin ik. ‘Mogen we kleurtjes?’, roept Alex hard door de klas. ‘Ssssttt, nee we werken met een gewoon potlood vandaag.’ ‘Waarom dan juf?’ Alex is op dreef... ‘Zie je die plaatjes aan de linkerkant op het blad?’ Links en rechts kennen ze. ‘Ik zie een onderbroek!’, roept Sheila. Ik zoek op het blad, geen onderbroek te bekennen. Ik loop naar Sheila en laat het plaatje aanwijzen. ‘Nee, dat is het kopje van een konijn, Sheila.’ ‘Wij hebben ook konijnen thuis. In een hok’, zegt Tim en de andere

kleuters praten door elkaar over het al dan niet hebben van konijnen. ‘Wijs het konijntje maar aan.’ Ze luisteren braaf. ‘Kijk nu eens naar de plaatjes aan de rechterkant. Welk plaatje hoort er bij het konijntje?’ Mijn kleuters kijken erg serieus en ineens hoor ik Alex weer: ‘Ik weet het, ik weet het!’ ‘Nou? Zeg het dan maar.’ ‘Die man met die pet!’ ‘Huh? En waarom denk je dat dan?’ ‘Die heeft ook een broek aan.’ Het kwartje valt niet direct bij me, totdat ik Sheila hoor fluisteren ‘onderbroek’. Ik voel me warm worden, hoewel ik in de regel zonder enige stress elke dag naar mijn school ga.

‘Nee, de onderbroek hoort bij het hok, eh... Het konijn bedoel ik. Trek een lijn van het konijn naar zijn hok.’ ‘Daar past hij nooit in’, vindt Chiel. Er is inmiddels een kwartier verstreken en nog zijn we niet aan de toets begonnen. Ik zucht, laat de spanning door mijn benen de grond in zakken en ga door. ‘Bij elk plaatje uit het linker rijtje hoort een plaatje uit het rechter rijtje. En die verbind je met een potloodlijn.’ ‘Mogen we echt geen kleurtje?’, roept Alex. ‘Nee’, zeg ik wat harder dan ik bedoelde. Ingrid pruilt wat harder en ik zie een traan. ‘Ingrid huilt, juf!’, roept Frank. ‘Ik wil een rood potlood!’, zegt Alex. Ineens zie ik in mijn rechter ooghoek Remco. ‘16 vierkantjes juf!’, zegt hij trots en hij houdt zijn werkblad, keurig gevouwen omhoog.

‘We gaan naar buiten, we gaan spelen!’, roep ik vol vertwijfeling uit en de kleuters hollen naar het veldje. Ik moet tenslotte uitgaan van de talenten van de kinderen, mompel ik in mezelf. Passend en zo.

2.7 Siem

Kijk, ziet u wel, dit is het hele gebied waarin de beïnvloeding van het kind met een ondersteuningsbehoefte plaatsvindt', zei de mevrouw voor de zaal. Ze tekende een mooie cirkel op een flap. We waren als directeuren van zmk-scholen weer eens bijeen op een studiedag. De voorzitter van het college van bestuur fluisterde tegen me: 'Je houdt je koest, hoor!' Hij weet dat ik de kriebels krijg van al die cirkels en diagrammen op een flap. Door die figuren, waarvan je geen klap snapt als je het praatje van zo'n mevrouw niet hebt meegemaakt, raak je het zicht op de werkelijkheid kwijt. Een kind wordt een bolletje, de ontwikkeling van een kind een diagonaal, terwijl geen kind op de wereld zich diagonaal, zonder horizontale en verticale onderbrekingen ontwikkelt. Een tweede, iets grotere, cirkel werd onder de eerste cirkel geplaatst, waarbij de cirkels elkaar een klein beetje doorsneden. 'Dit is de wereld, gedeeltelijk door het kind opgenomen binnen zijn ondersteuningsbehoefte-domein, snapt u wel?' Het ging me al boven de pet, maar de voorzitter keek me indringend aan.

'Het staat dus als een paal boven water dat wanneer de relevante anderen niet aansluiten bij de ondersteuningsbehoeften van dat kind er een spanning ontstaat tussen de naar veiligheid hunkerende leerling en de eisende maatschappij. Vanuit allerlei invloedssferen wordt die spanning gevoed. Hier en hier!' Bij die laatste woorden trok de mevrouw vanuit de onderste cirkel een streep naar linksonder en een naar de rechterhoek van de flap. Omdat het schema gelijkenis begon te vertonen met een kastanjelucifermannetje werd de zaal lichtelijk rumoerig. Dat werd nog erger toen de mevrouw nog wat streepjes en krasjes toevoegde aan het ongetwijfeld wetenschappelijk verantwoorde diagram. Als je een bepaald beeld in je hoofd hebt, wordt het beeld van dat kastanjemannetje steeds sterker en bij elk streepje duidelijker. Blijkbaar gold dat niet alleen voor mij, maar speelde dat proces

zich ook af in de hoofden van mijn collega's. Toen ik opzij keek, zag ik dat ook de voorzitter van het bestuur een opvallende strakke mond trok, alsof hij een schaterlach moest onderdrukken.

De mevrouw moest op een bepaald moment gedacht hebben dat ze het beste een interactief moment kon invoegen, om de aandacht van de zaal vast te houden of opnieuw te stimuleren. 'Neem dit beeld goed op alstublieft en projecteer dit op de visie van uw eigen praktijk. Leg een-op-een op elkaar, laat ze overlappen en laat de betekenis hiervan tot u doordringen. Wie kan het verlossende woord spreken? Nou, wie durft?' Het bleef stil in de zaal. Ik keek rond en zag collega's voor zich uit kijken of bezig zijn met hun telefoon met een blik in de ogen van 'ik ben hier niet'. De mevrouw stak een dikke viltstift uitdagend naar voren en sprak: 'Kan iemand de verbinding tekenen? Het hoeft geen kunstwerk te worden.' De stilte in de zaal werd pijnlijk en toen de mevrouw vroeg: 'Waar doet u dit alles aan denken? Aan welk bijzonder aanvullend element in ons onderwijs doet u dit alles denken? Wat moeten we beslist niet vergeten in ons vak in de ontwikkeling naar 2032?' Ze glimlachte over deze laatste woorden en ik kon het niet meer laten. Ik liep naar voren en pakte de stift aan. 'Moedig, meneer! Geef u nu eens aan waar voor u de belangrijkste kernwaarde ligt in het hedendaagse onderwijs. Waar gaat het allemaal om in ons mooie vak?'

Ik pakte de stift, tekende op de bovenste cirkel wat sprietjes en schreef er met grote letters boven: SIEM! 'Bij ons op school', verduidelijkte ik tegen de mevrouw.

'Zmokker!', fluisterde de voorzitter toen ik weer ging zitten.

3.2 Om te leren

 Ik wil daar niet zitten.' Hij was net op school en nog maar een minuut in mijn klas. 'Waar wil je dan zitten?' 'Nergens.' 'Kijk maar even waar je gaat zitten, ik ga nu even met Jachiem en Carola verder met rekenen.'

Ik draaide me om en ging inderdaad aan het werk met twee andere leerlingen. Het bleef stil achter me. Niet omkijken. Hij heeft daar waarschijnlijk een poos gestaan, Sjon. Alle leerlingen waren aan het werk. Ze wisten precies wat ze moesten doen, ook als ze klaar waren met hun taakje. Na een kwartier liep ik een rondje door de klas en soms riep een kind me. Ik zag dat Sjon achter in de klas was gaan zitten. Hij had zijn stoel omgedraaid en zat met zijn gezicht richting muur. Toen ik in de buurt kwam riep hij tegen me: 'Ik ga toch niet andersom zitten!' 'Dat is goed Sjon, je komt maar naar me toe als je me nodig hebt.' Met een nijdig gebaar gooide hij een pen van zijn tafel en draaide zijn hoofd weer om.

Vaak hoor ik leraren zeggen dat ze drukte direct de kop in willen drukken, omdat de rest van de klas ook druk zou worden. Dat is mijn ervaring niet. Sjon was druk, het leek me een moeilijk jochie. De rest van de klas zag dat, maar nam het dwarse gedrag niet over. Zolang ik rustig blijf, is er niets aan de hand. De meeste leerlingen doen alsof het de gewoonste zaak van de wereld is. Ze kennen me en voelen instinctief aan waarmee ik bezig ben. Ik heb geen hekel aan jongens als Sjon, het is mijn werk. Maar mensen die zeggen 'moeilijke leerlingen bestaan niet, alleen leerlingen met een bepaalde behoefte', snappen er niets van. Sjon is een moeilijke leerling, een zeer lastig jongetje. Daarmee veroordeel ik hem niet. Het is telkens weer een uitdaging om stap voor stap contact met zulke jongens te krijgen en een relatie op te bouwen. Dat lukt me ook, maar kost tijd. Ik weet dat Sjon een behoorlijk ruige tijd achter de rug heeft. Ik ben de volwassene en ik moet bewijzen dat ik niet zo ben als de volwassenen met wie hij aanvaringen heeft gehad. Ik zal

niet extra aardig tegen hem gaan doen. Als iemand je uitscheldt of schopt lach je niet en zeg je niet 'ik begrijp je wel.' Nee, dat zou idioot zijn. Maar ik reageer ook niet zoals hij verwacht, kwaad. Ik laat hem even in zijn sop gaarkoken en ga de strijd niet aan. Pas als Sjon doorheeft dat hij me op deze manier niet uit de tent kan lokken, zal hij mij een handvat geven. Er is een stoel door de klas gevlogen, een schrift van een andere leerling verscheurd en er waren klachten van ouders.

Een week later.

'Ik moet naar de plee.'

'Weet je waar die is?'

'Ja.'

'Okee.'

Minuten later: 'Gevonden?'

'Ja.' Lange stilte. 'Wat moet ik doen?'

'Wat zou je willen doen? Kom eens hier.'

Dit zijn voor mij de mooiste momenten. Het begin.

juist omdat me dat raakt, weet ik zeker
dat hij een kans moet krijgen

Inspecteur: 'Wat was de effectieve leertijd afgelopen week?'

Een betweter: 'Ze komen toch op school om te leren?'

Iemand in een artikel: 'Er bestaan geen moeilijke leerlingen'.

Ik negeer ze alle drie en doe mijn werk. Sjon is een moeilijke jongen, lastig en hij haalt het bloed onder je nagels vandaan. Dat raakt me soms. En juist omdat me dat raakt, weet ik zeker dat hij een kans moet krijgen en dat ik een centraal figuur word in zijn leven.

6.5 Toon

C'est le ton qui fait la musique, oftewel: het is maar hoe je het zegt.

Lucas is niet komen opdagen op het studie-uur op Scholengemeenschap Atlas. De regels zijn duidelijk op school: als een leerling niet komt opdagen, wordt dat door de leraar gemeld aan de directie. Er wordt eerst een verzuimformulier ingevuld en in een kleine commissie wordt besloten of er een sanctie wordt toegepast. De standaard sanctie is een uur 'nablijven'. Voordat een leraar het formulier invult moet hij eerst contact met de ouders opnemen om te vragen waarom zoon of dochter heeft verzuimd. In de reglementen staat dat dit per mail moet gebeuren, zodat de school altijd terug kan vallen op de in de systemen vastgelegde communicatie.

Rob stuurt een mail naar de ouders: 'Beste ouders. Lucas is niet verschenen op het studie-uur vandaag. Kunt u uitleggen waarom hij niet aanwezig was? De sanctie die op dit verzuim staat is een extra uur nablijven. Graag uw reactie. Hartelijke groet, Rob.'

Rob gebruikt de standaardtekst die in dit soort gevallen is voorgescreven. In de reglementen wordt dit vermeld onder het kopje 'ouderbetrokkenheid'.

De volgende dag krijgt Rob een mailtje van de moeder van Lucas: 'Ik en Lucas hadden hier niet meer aan gedacht. Daarom ben ik het niet eens met de straf die hij hiervoor krijgt. Hij hoeft niet na te blijven. Groet, de moeder van Lucas.'

Rob besluit buiten de lijntjes te kleuren en belt naar moeder. Hij volgt zijn gevoel en niet de voorgeschreven procedure.

Hij volgt zijn gevoel en niet de voorgeschreven procedure

‘U heeft gelijk dat Lucas geen straf verdient, mevrouw, ik ben het helemaal met u eens.’

‘Dank je wel, Rob. Het stond op de koelkast, maar we zijn het glad vergeten.’

‘Ik begrijp het. Wat zullen we doen? Ik heb vrijdag een extra studie-uur. Zullen we Lucas de kans geven om zijn vergeten uur in te halen? Dan vergeten we de straf.’

‘Helemaal goed! Fijn dat we het zo kunnen oplossen! Dit keer zullen we het niet vergeten. Ik zet het met grote letters in zijn agenda: vrijdag, vergeten studie-uur inhalen.’

Betrokkenheid. Vakmanschap.

GAAT U DAAR
MAAR EVEN
RUSTIG ZITTEN.

DAN LEGGEN WIJ
U WEL UIT HOE DIT
MACBOOK WERKT.

